

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

131 M. 2.^a
THANS, MEER DAN OOIT!

MOED EN KRACHT,

**MET VERTROUWEN OP GOD
ALLEEN!**

EEN WOORD VAN

HERMANNUS BOUMAN,

Hoogleeraar te Utrecht.

Te UTRECHT,

bij J. G. VAN TERVEEN EN ZOON.

1830.

*„ Ik sta nog aan het hoofd van een volk, welks gods-
„ dienstige zin den besten waarborg schenkt voor
„ de beschermende hoede des Almachtigen.”*

Woorden van Z. M. den Koning, in de
aanspraak aan de Staten Generaal, den
18 October j. I.

*„ Wij zullen met de natie, die wij vertegenwoordi-
„ gen, gedachtig aan voorouderlijke deugd en
„ roem, bij de inspanning aller krachten, het oog
„ gerigt houden op die Voorzienigheid, wier be-
„ schermende hoede dit land, hoe klein en hoe ge-
„ teisterd, vaak heeft behoed en bewaard.”*

Woorden van de Staten Generaal, in het
antwoord op 's Konings aanspraak, den
26 October j. I.

THANS, MEER DAN OOIT!

MOED EN KRACHT,
MET VERTROUWEN OP GOD
ALLEEN!

Dierbare Landgenooten!

Zoo noem ik thans, met hartelijke toegenegenheid, U, maar ook U alleen, die, het oude Nederland bewonende, aan God gelooft, en Vaderland en Koning standvastig zijt toegedaan. Vóór zeer weinige weken nog, noemden wij *Vlamingen* en *Antwerpenaars* en hunne, toen nog niet afgevallene naburen, *landgenooten* (1). Want de gemoedelijke Nederlander

durf-

(1) Het berouwt mij niet, in het stukje: *Nu of nooit!* enz., dat onlangs bij den Uitgever dezes gedrukt is, bl. 15, 26 en elders (van den 2den druk), in dien geest gesproken te hebben. Het getrouwe Nederland sloot niemand buiten, die zich zelve nog niet had uitgesloten. Des te grootere vrijmoedigheid heeft het thans, voor God en menschen!

A

durfde zijne belangen niet geheel afscheiden van hen, met welke hem plegtige eeden en verbonden vereenigd hadden. Maar zij allen, of zij althans, die onder hen den toon geven, door welke zich de overigen overheerschen laten, hebben zich den naam van onze *landgenooten* geheel onwaardig gemaakt. De Koning zelf zegt het ons, met rondborstige openhartigheid: „ *Het blijkt ontwifelbaar, dat de erkenning van het grondwettig gezag in de Zuidelijke provincien geheel heeft opgehouden.*” (2) Onze taal heeft geene woorden, krachtig genoeg, om de snoodheid en ondankbaarheid van dien afval, naar verdienste, in het licht te stellen. Maar wij willen de verwenschingen, met welke ons de Brabanders overladden, met geene regtvaardige, doch nuttelooze verwijtingen beantwoorden. Doen wij veel liever, wat, in de zestiende eeuw, onze voorouders deden. Toen eerst de *Waalſche*, en daarna allengskens de overige *Zuidelijke* provincien, met verbreking der *Gentſche bevreddiging*, afvielen, gaven onze vaders, hoe hoog ook de nood geklommen was, zich geenszins aan wanhopige vertwijfeling over; maar zij sloten zich,

(2) *Boodſchap van den Koning aan de Staten Gen. van den 20 October j. l. Vergelijk het Koninklijk beſluit van denzelfden dag, waarbij het beſluit ingetrokken en vervallen verklaard wordt, door hetwelk het beſtuur der, vroeger nog getrouw geblevene, gedeelten van de Zuidelijke provincien aan den Prins van Oranje was opgedragen.*

zich, met het oog op den Hemel gevestigd, des te naauwer aan elkander; gereed om voor het Vaderland te leven, of, zoo God wilde, te sterven. Komt! sluiten wij, met hetzelfde godvruchtige vertrouwen, en met dezelfde kloekmoedige gezindheid, den broederkring, die alles omvat, wat nog getrouw en *Nederlandsch* is overgebleven in Nederland. Dan zullen althans onze kinderen, als zij (dat God verhoede!) het Vaderland overleven mogten, ons niet kunnen verwijten, dat onze lafhartigheid en ons wantrouwen aan den Allerhoogste de oorzaak was van hunne slavernij!

Tot dien, nu naauwer gefloten', en daardoor in-
niger vereenigden kring van Nederlanders, dwingt
mij het hart te spreken, dat veel meer gevoelt, dan de
lippen kunnen uiten. Want, indien ik thans zweeg,
zoudt Gij denken, Broeders! dat ik, door de ram-
pen van het Vaderland overmand en versuft, zelf ver-
gat, wat ik, naauwelijks eene maand geleden, ande-
ren zoo dringend heb aanprezen: „ bedaardheid en
„ moed namelijk, waardoor de natie op alles bereid
„ blijve; door niets dat gebeuren kan, zich te zeer
„ latende neêrslaan; en bovenal zich gereed hou-
„ dende, om, zoo het noodig wierde, alles veil te
„ hebben, om het dierbaarste op aarde te behou-
„ den.”

„den.” (3) — Ach! Landgenooten! met hoe veel regt mogt ik, weinige dagen later, hoe zeer ook in Uwe blijdschap, over de vermeende zegepraal der regtvaardige zaak, deelende, den raad tot *waakzaamheid* aandringen, door die onheilspellende herinnering:
 „ De strijd zonder wedergade, buiten en binnen *Brus-*
sel gevoerd, heeft nu, meer dan ooit, getoond,
 „ welke vreesfelijke wapenen Arglist en Trouweloos-
 „ heid, Woede en Wanhoop, aan het vertwijfelde
 „ Oproer in handen geven!” (4)

Wat is er sedert dien tijd veel gebeurd, dat, zoo wij geene *Nederlanders* waren, die wisten hoe menigmaal de Allerhoogste, uit de overmaat van het kwade, onze redding deed geboren worden, ons aan het behoud van onzen dierbaren geboortegrond kon doen vertwijfelen! Een' oogenblik, als het ware, is het nog slechts geleden, dat wij, op de mare: *Brusfel is veroverd!* ons verheugden met eene reine vreugde; over welke wij ons nu zelfs, bij den, zoo jammerlijk veranderden wisselkeer der dingen, niet behoeven te schamen: want wij wenschten geenszins het verderf, maar het behoud der ondankbare en snoode stad; wij hoopten dat zij en gansch België wel dra weder, met ons, in de zegeningen van het zach-

te

(3) T. a. p. bl. 32.

(4) Ald. bl. 47.

te bestuur van onzen Koning deelen zoude. Ijdele wenschen en uitzigten! De heldenmoed der getrouwe legermagt, met Prins FREDRIK aan het hoofd, kon den vreesfelijken Opstand niet meer bedwingen; toen dezelve al te veel tijds gehad had, om zich te versterken, en zijne gelederen, met al wat in vreemde landen, Frankrijk vooral, slecht en eerloos was, aan te vullen. Met verpletterende snelheid, verdringen nu elkander de noodlottigste gebeurtenissen. De, vroeger getrouw geblevene Belgische gewesten en steden vallen af; zoo spoedig na elkander, dat wij ons naauwelijks, van de smart en verontwaardiging over de eene trouweloosheid, hebben begonnen te herstellen, of het bericht der andere drukt ons op nieuw ter neêr. Het grootste deel der Belgische krijgslieden, lang standvastig gebleven, laat zich nu, van niet weinige hunner hoofden (o schande!) voorgegaan, door de verraders wegslepen of omkopen, om de wettige vaandelen te verlaten, of, met nog snooder trouweloosheid, het geweer tegen Vorst en wapenbroeders te wenden. Vele sterke vestingen, zoo veel vaste bolwerken, meenden wij, van ons land, eerst moedig verdedigd, moeten thans, door den afval der Brandenburgsche bezettingen, worden overgegeven. En, met en in die vestingen, wordt een onberekenbare voorraad van zwaar geschut en ander oorlogstuig, welks bezit ons op millioenen schats te staan kwam, de gereede buit van onze eerlooze vijanden. Terwijl
wij

wij den heldendood van een aanmerkelijk aantal onzer dappere Krijgsoversten en soldaten betreuren; zien wij ons eensklaps van niet weinige anderen beroofd, die, opdat aan de laaghartigheid van het verraderlijke gespuis niets ontbreken zoude, in de kerkers der Opstandelingen zijn opgesloten. Thans, terwijl wij tot U spreken, Broeders! wordt nog *Luxemburg* door de *Pruissische*, het kasteel van *Antwerpen*, met *Maastricht* en *Venlo*, door de *Staatsche* legermagt in teugel gehouden (5); maar overigens heeft het Oproer geheel Bel-

(5) Het gansche getrouwe Nederland stemt in met hetgene gezegd wordt in de *Haarlemsche Courant*, van den 21 Oct. j. 1.: „*Het is van het uiterste belang, dat het „Nederlandsche Gouvernement zich alles ten nutte make, „wat strekken kan, om Antwerpen en Maastricht, die gewichtige bolwerken voor de Noordelijke gewesten, in zijne „magt te behouden.*” Vergelijk ook, wat, ter zelfder tijd, in het vaderlandsche dagblad: *de Noordstar*, omtrent *Antwerpen*, gezegd is. — Ieder, die het Vaderland bemint, las dus met blijdschap, in de Staatscourant, van den 25 October, het derde art. van het Koninklijk besluit, van den 20 derzelfde maand, luidende: „*De vestingen „Antwerpen, Maastricht en Venlo zullen — door onze „Krijgsmagt bezet blijven, en, voor zoo veel zulks niet „reeds geschied is, in staat van beleg gesteld worden, zoodra onze Opperbevelhebbers in dezelve dit zullen noodig „achten.*” Bij een ander besluit van denzelfden dag, wordt aan de Opperbevelhebbers, in de vestingen van *Maastricht* en *Antwerpen*, de uitoefening opgedragen van het opperste gezag, in de provincie *Limburg* en *Antwerpen*, hetwelk zich de Prins van Oranje, bij zijn besluit, van den 16den dezer, had voorbehouden. — Het *Nederlandsche hart*

België verleid en weggesleept, of althans overheerscht. Ja, wij zagen reeds een gedeelte van ons oude Vaderland, *Staats-Vlaanderen*, door het *Fransche* of *Parijsche Legioen* (zoo noemen die hulpbenden van den Opstand zich zelve) overstroomd en afgeloopen.... Met stilzwijgen schijnen tot nog toe de Groote Mogendheden dit alles aan te zien. Intusschen konde, helaas! de Nederlandsche Staat aan zijne verbindtenissen jegens de schuldeischers niet, althans niet op den bestemden tijd, voldoen; en zag daardoor de waarde zijner schuldbrieven jammerlijk verminderen. — En boven dit alles!..... Nog zweeg ik geheel van die *verklaring aan de Belgen*, welke den 16 October j. 1. te *Antwerpen* uitgevaardigd, en van hetgene, in denzelfden geest, op dezelfde gevolgd is!..... — O Broeders! geven wij de hoop niet geheel op, dat nog eenmaal over die gansche zaak eenig licht moge opgaan, ter vertroosting van ons allen, die aan het Vorstelijk Huis zoo naauw verkleefd zijn! Vele gebeurtenissen toch en

han-

hart voelde zich, bij zijnen druk, meermalen, *in de laatste dagen*, verkwikt, door de vervulling van de wenschen der vaderlandsliefde, door koninklijke besluiten. Dit mogen wij, terwijl ons zoo veel bedroeft, niet onopgemerkt laten. — Thans vernemen wij, dat de verraderlijke *stad* van *Antwerpen* ontruimd is. Doch lof en eere hebbe evenwel de dappere Generaal CHASSÉ, die alles gedaan heeft wat mogelijk was, om die vesting voor het Vaderland te behouden. God geve, dat het niet geheel vruchteloos zij!

handelingen, die eerst geheel onverklaarbaar en raadselachtig waren, worden naderhand door de geschiedenis opgehelderd. Dan ziet niet zelden de nakoeling aanleidingen, drijfveren en werkingen, welke zelfs voor den schrandersten tijdgenoot verborgen bleven, of ten minste niet aanstonds door hem ontdekt konden worden. — Maar eerbiedigen wij intuschen, met het diepste medegevoel, eenen Koning, die *Vader* is; en toch, met edele rondborstigheid, betuigde, dat Hem van de genoemde *verklaring aan de Belgen*, te *Antwerpen* uitgegeven, *de aanleidende oorzaken even weinig bekend zijn, als de gevolgen daarvan* door Hem *kunnen berekend worden*; terwijl Hoogstdezelve tevens het, in de genoemde stad, bij vroeger besluit gevestigde, Bestuur over de Zuidelijke gewesten *vervallen* verklaard heeft. (6) Konden of mochten wij wel van den Koninklijken *Vader* onduidelzinniger verklaring verwachten?

Zoo veel opeengehoopte rampen intuschen hebben, in zoo korten tijd, als de nakomelingschap naauwelijks zal kunnen gelooven, een land geteisterd, dat, vóór weinige weken nog, onder de meest welvarende rijken

(1) *Koninklijke boodschap*, van den 20 Octob. en *besluit* van denzelfden dag, *art. 1.*

ken van Europa genoemd mogt worden. Geen wonder voorzeker, dat de onverwachte, plotselinge, bijna onafgebrokene opvolging van zulk een aantal zware en veelsuortige rampen, somwijlen het hart der moedigsten zelfs groote ontroering baarde. Vergeeft mij, lotgenooten! dat ik, door de (ach! nog onvolledige) optelling van de reeks Uwer jongste jammeren, het bitterste smartgevoel bij U vernieuwde! Ik moest dit doen; om niet, door hetgeen ik verder zeggen zal, den schijn tegen mij te verwekken, dat ik onzen gemeenschappelijken nood ligt achte. — En met des te sterker' aandrang, mogen wij elkander aansporen, om, thans meer dan ooit, kracht en moed te betoonen, naar mate het oogenblik haghelijker en meer beslissend is. Want zulke gevaarvolle tijden zijn het juist, in welke de Voorzienigheid aan eene natie de moeilijke, maar vereerende gelegenheid geeft, om aan volgende geslachten te toonen, dat zij ware *vaderlandsliefde* bezit, en de onwaardeerbare zegeningen van het eigene volksbestaan nog niet onwaardig is. Gemakkelijk toch was het voor den *Romein*, van vaderlandsliefde te spreken, toen eene halve wereld van zijne wenken vloog. Maar als, na den vreesfelijken slag bij *Cannae*, Hannibal voor de poorten was; toen eerst bleek het, luisterrijker dan ooit, wie liever voor *Rome* sterven, dan *Rome's* val aanschouwen wilde. Licht viel het den *Spartaan*, op zijne getrouwheid aan *Lacedaemon* te roemen,

zoo lang er slechts weerlooze *Heloten* voor hem te bedwingen waren: maar als *Leonidas* en de zijnen, bij de eeuwig gedenkwaardige *Thermopylae*, voor *Sparta's* heilige wetten durfden sterven; toen zag men, ter verbazing der nakomelingschap, wat Grieksche vaderlandsliefde ware. Niets groots was het, dat de *Nederlanders* aan hunn' geboortegrond gehecht waren, toen zij, gedurende een groot deel der vorige eeuw, slechts met dankbaarheid de milde zegeningen des vredes te genieten hadden, die het voorouderlijke erf hun aanbood. Maar dat hunne en onze voorvaderen, twee eeuwen vroeger, goed en bloed, in het bangste gevaar, voor het Vaderland veil gaven; en menigmaal, bij het klimmen van den nood, moed en kracht en vertrouwen op God verdubbelden, opdat zij het onwaardeerbare bezit van burgerlijke en godsdienstige vrijheid, (al konden zij er zelve weinig genot van hopen!) aan hunne kinderen ten minste, ter erfenis mogten laten; dit, dit was het, dat de bewondering van volgende eeuwen verwekte, en hunnen naam en hunne heldendeugd onsterfelijk maakte!

Zoo roept nu ons, O nakomelingen der overwinnaars van *FILIPS*! het aanbiddelijke bestel van God, om onze trouw aan het Vaderland, dat Hij ons schonk, te doen blijken; en daardoor te toonen dat wij geene ontaarde kinderen zijn van zoo roemwaardige vaderen. Maar daartoe moeten wij, voor alles,

el-

elkander, en allermeeft ons zelveu, opwekken, om *moed te houden*. Want veel grooter en onherftelbaarder fchade, dan wij door het verliezen van fteden en gewesten, van vestingen en gefchut, geleden hebben, zoude het wezen, als wij ons het hart lieten ontzinken, en met hangende hoofden en flappe handen, moedeloos en lijdelyk, de toekomst bleven afwachten. Neen, Broeders! daarvoor beware ons de kalme bedaardheid, die onzen landaard eigen is; de gehechtheid aan den grond, waar de graven onzer vaderen zijn, en ons nakroost wonen zal; de liefde voor onze kinderen, wier lot veelligt van de uitkomst der tegenwoordige beroerten afhangt; en bovenal de hope op den Alregeerder, die ons nu de gelegenheid geeft, om te toonen, wat kracht en fterkte harten bezielt en veredelt, die op Hem alleen vertrouwen!

„*Van 't al te hoogh heffen der noodt, dat het oogh des vernufts doet fchemeren, en bij de badrieghers voor een' konfte gebezight wordt, heeft men zich ernftelyk te wachten.*” (7) Dit herinner-

(7) Met deze woorden vangt het beroemde vertoog aan, waardoor *Gouda*, ten jare 1584, na den dood van *Willelm I*, de handeling met Frankrijk poogde af te raden. Men leze het, in het midden van het 21ste boek der *Nederl. Hist.* van *Hooft* en vervolgens.

nerden onze voorvaders elkander , toen zij nergens een' enkelen lichtstraal door den duisteren gezigteinder zagen breken. En wij moeten thans , meer dan ooit , het ons zelve herinneren ; opdat niet de regtmatige smart over hetgeen wij verloren , ons doe voorbijzien , wat wij nog behouden hebben ; en zoo ons oog benevele , en ons gemoed van die veërkracht be-roove , die wij , om nu niet te bezwijken , van nooden hebben. Hoe bedenkelijk ook onze toestand moge wezen ; het is er toch verre af , dat hij *hope-loos* wezen zoude. *Vereenigd* staat nog bijna het gansche *oude* Nederland ; dat Nederland , hetwelk zoo menigmaal de aanvallen der magtigste Vorsten verduurde , en , met 's Hemels hulp , overwon. Het is thans niet , gelijk oudtijds , in twee magtige staatspartijen verdeeld ; en wordt dus nu , Gode zij dank ! niet meer door jammerlijke twisten over het hoogste gezag , verdeeld en van één gereten. De zee heeft het vrij , die zijn levenselement is. (8) Eenen Koning heeft het aan het hoofd , rijp in jaren en ondervinding , geëerbiedigd bij de natie , welke hij bijna zeventien jaren lang regeerde , en althans zoo veel geluk genieten deed , als de vereeniging met de , dikwijls weërbarstige Belgen toeliet. Hij zelf verklaart
 nu ,

(8) De kracht , die des Konings Bewind thans ten toon spreidt , boezemt ons de vaste hope in , dat men , zodra het noodig mogt zijn , zorgen zal , dat niet uit *Ostende* , of van elders , onze *Zeevaart* worde benadeeld.

nu, met onverdeelde zorg, te kunnen en te zullen waken voor de belangen van die onderdanen, wier trouw hem door de sterkste proeven gebleken is. Hoe veel meer kracht en klem heeft des Konings bewind verkregen, nadat Hoogstdezelve zich, in deze laatste dagen, door onderscheidene Raadslieden heeft doen omringen, die het vertrouwen van het volk genieten; en zich nu reeds dat vertrouwen hebben waardig gemaakt, door de aanrading van onderscheidene maatregelen, even krachtig als beraden, even wijs als moedig! Wij zien onzen Vorst krachtig ondersteund door Volksvertegenwoordigers, van welke zoo velen ons, sinds jaren, bekend zijn, als mannen van moed en beleid, van oudvaderlandsche regtschapenheid en wijsheid; die, hoe onophoudelijk ook door onwaardige, doch nu verwijderde Ambtgenooten wederstreefd, evenwel met rusteloozen ijver het goede voorstonden, en het kwade zochten tegen te gaan. Mogen wij dan nu niet, zonder ons met ijdele droombeelden te vleijen, bij de *Ministers*, den *Raad van State*, en de *Staten Generaal*, grooter eenstemmigheid, en daardoor gelukkiger samenwerking en meerder kracht verwachten, dan immer, in de laatst verloopene jaren, konde plaats hebben?

De trouwelooze *Brabanders*, het is maar al te waar, zijn talrijk en oorlogzuchtig; ja de woede tegen de gehate *Hollanders* verdubbelt hunne krachten.

Juist

Juist daarom sporen wij elkander zoo ernstig aan, om niet minder kracht en moed aan te wenden, ter beveiliging en verdediging van hetgeen ons dierbaar is, dan zij doen, om het ons te ontnemen. Intusschen zien wij nu hunnen heldenmoed op dat strijdveld schitteren, waarop dezelve, van oudsher, het luisterrijkst heeft uitgeblonken; op het tooneel namelijk van den *opstand* tegen het wettige gezag. Van hunne overige heldendaden vermeldt de geschiedenis niets, dat eenigzins vergeleken kan worden met onzen tachtigjarige strijd tegen Spanje, of met vele andere, roemrijke wapenfeiten van *onze* voorouders. In 1813 en 1814 althans, toen wij de Franschen uitdreven, hebben zij lijdelijk de uitkomst afgewacht. (9) En men vergete ook niet, dat, zoo lang nog hoogst belangrijke Brabandsche vestingen, door onze, of der bondgenooten magt bezet blijven, geenszins *gansch* België, met onverdeeld geweld, ons kan bestoken. Dit kunnen de Brabanders te minder; zoo lang de tweedragt hunne krachten zoo grootelijks verzwakt en verlamt; en zij, door elkander te berooven en uit te plunderen, in hunne eigene ingewanden wroeten; zoo lang het oproerige Bestuur van DE POTTER en de zijnen in wederspraak is tegen de regeringsbeginselen van die Standen, welker invloed

(9) Krachtig zegt daaromtrent de Hoogleenaar VAN DER PALM, in het beroemde *Gedenkschrift*, bl. 23: „*De Belgen wij vergeven het hun, die sedert twee eeuwen geen volksbestaan meer hadden.*”

vloed, in België's geschiedenis en beroeringen, steeds zoo groot was. Poogt men welligt binnen kort een' anderen toon aan te slaan; en kan men dit al met de zucht om eene, zoo mogelijk, nog dolzinniger *Jakobijnsche* partij niet te mishagen, overeenbrengen; zoo knelt daar eene nieuwe vreeze, dat aanstoot gegeven worde aan dat magtige, naburige rijk, waarop de opstandelingen hun oog en hart en uitzigt gevestigd houden. Kwam ook daar eene omwenteling, die hunne misdadige hoop op buitenlandsehe hulp verwezenlijkte; wij beven voor het lot van *Europa*, dat dan weldra in strijd gewikkeld zoude worden; maar wij vertroosten ons, op God vertrouwende, met de gedachte: die hulpbenden zullen *niet alleen* komen, maar hunne komst zal veeleer die van *andere*, in Braband minder welkome legerbenden bespoedigen. Doch begeven wij ons niet verder in gissingen over de toekomst, dan noodig is, om het, al te verslagene vaderlandsche hart van eene, uit zwaarmoedigheid ontstane, al te eenzijdige beschouwing der zaken terug te brengen. — Ziet Gij, Landgenooten! daar ginds die *rivieren* wel? Het zijn, (zoo lang wij voor overftrenge vorst bewaard blijven) zoo vele natuurlijke borstweringen, aan ons land geschonken. De Franschen zelve, in de woeste oorlogsdrift der omwenteling, durfden ze eerst niet overtrekken; beproefden het later vruchteloos; en slaagden ook naderhand niet in hun opzet, dan geholpen door den,

zoo buitengewoon strengen winter, tusfchen 1794 en 1795; en daarbij aangemoedigd door het noodlottige geleide, dat hun onze toenmalige verdeeldheden verfchaften. (10) Gij, dappere Krijgslieden en Vrijwilligers! zult immers zorgen, dat het aan geene manfchap ontbreke, om de boorden dier rivieren behoorlijk te bezetten? En dan zal het (want God is met ons!) aan de Brabanders zoo gemakkelijk niet vallen, de toegangen van ons land te vermeesteren, als het hun nu is, weêrlooze woningen en fabrieken te plunderen of te verbranden. Kortom, het gevaar, dat ons van onze talrijke, oorlogzuchtige, verbitterde vijanden dreigt, is groot genoeg, om ieder, die kan, te doen te wapen snellen. Maar zoo groot is het niet, dat wij het Vaderland verloren, en de pogingen om het te redden vruchteloos en te laat zouden moeten achten.

Neen!

(10) Men zie flechts C. ROGGE: *Tafereel van de Gefchiedenis der jongste omwenteling* (t. j. 1795.) in de *Vereenigde Nederlanden*; bl. 170, 184 volgg. Ik haal, boven anderen, dezen Gefchiedfchrijver aan, omdat hij althans van geene partijdigheid, ten nadeele van den *Franschen* wapenroem, verdacht kan worden. Ter laafst aangehaalde plaats, zegt hij, dat de buitengewoon ftreng en lang aanhoudende vorst de rivieren bevoerde, en dus voor de indringende Franschen een' open' en veiligen weg baande, om de glorie weg te dragen, die zelfs den grooten Lodewijk (XIV) is geweigerd geworden, om tot in het hart van Holland door te dringen.

Neen! verre verwijderd van ons allen, zij en blijve die kleinmoedige, den godsdienstigen en vaderland-lievenden Nederlander onwaardige beschouwing van onzen toestand! Wij weten immers, hoe dikwijls onze voorvaderen en wij zelve, uit nog veel zwaardere rampen, door den hoogen Alregeerder gered zijn! Van het begin van den *Spaanschen* oorlog af, in het jaar 1568, tot dat, ten jare 1590, de eerste, groote overwinningen van Prins MAURITS den wankelenden Staat bevestigden; was er voorzeker geen één tijdstip, waarin niet nog veel grooter gevaar, dan thans, het veege Vaderland bedreigde. Maar telkens, als de nood op het hoogst gerezen was, gaf de Hemel ongedachte en ongehoopte uitkomst. Nooit scheen 's Lands toestand hopeloozer (om slechts één tijdgewricht aan te duiden) dan toen, ten jare 1584, Vader WILLEM I. door het verraderlijke schot nedergeveld was. „ Daar lag de hoofdzuil van den zwakken „ Staat, de hoop en toeverlaat van het Krijgswezen, „ en het Orakel van alle Raadsvergaderingen! — — „ 't Was nu gedaan met alle hoop op het weeren „ der Spaansche Tierannij. Het gansche land was „ slechts een troosteloos huisgezin, 't welk zijnen „ Vader beweende: de trotse vijand aanschouwde 't „ van buiten, met eenen dreigenden grimlach, en be- „ reidde zich tot eene wisse en onverbiddelijke „ wraak....! Evenwel waren de voornaamste Hee- „ ren nog bedacht op hunnen pligt. De wanhoop

B

„ ver-

„verhinderde hen niet, naar hun vermogen in den
 „hoogsten nood te waken, totdat de opperste Goed-
 „heid op nieuw de vuurige gebeden der Gemeente
 „verhooren, en eene wenschelijke uitkomst verlee-
 „nen zou.” (11) Maar indien ooit vurige gebeden
 door die opperste Goedheid, meer dan verhoord zijn;
 dan is het zonder twijfel, door den gadeloozen voor-
 spoed, na verloop van weinige jaren, in het laatst
 der zestiende eeuw, aan Nederland geschonken. —
 Wie zoude het gevaar van onzen tegenwoordigen
 toestand, hoe groot ook, vergelijken durven met de
 jammeren, die onze vaders troffen, in het jaar 1672;
 toen zij zich door *Frankrijks* en *Engelands* vereenigd
 geweld (om van *Munster* en *Keulen* niet te spreken)
 aangetast, en drie van de zeven provincien door den
 trotfchen *LODEWIJK* overmeesterd zagen; terwijl, tot
 overmaat van rampspoed, het gansche land blaakte van
 den felsten burgertwist? En evenwel, reeds vóór het
 einde van het naast volgende jaar 1673, was, *onder de*
bijna onmiddellijke bescherming des Hemels, (12) het
 Nederlandsche grondgebied grootstendeels van de vijan-
 delijke overheersching bevrijd; en de sporen der aange-
 rigte verwoesting verdwenen spoediger, dan iemand had

kun-

(11) Het laatste, met bekorting, overgenomen uit *STIJL: Opkomst en bloet der Nederlanden*, bl. 198 volg. (Uitg. van 1778).

(12) Woorden van den Hoogleeraar VAN KAMPEN: *Ver- korte Gesch. der Nederlanden*, II. 82. (1ste Uitg.)

kunnen vooruitzien. — Maar wat spreek ik van ooit de gebeurtenissen? Wij zelve hebben het immers, toen wij aan NAPOLEONS bloedige zegekar gekluisterd waren, gevoeld (het hart fiddert ons nog bij de herinnering!) wat het zij, geen Vaderland meer te hebben, en de hoop, van het immer hersteld te zullen zien, te moeten derven. Maar ook uit dien, vreesfelijk drukkenden nood werd ons eene redding geschonken, zoo heugelijk, dat wij waren, als die droomden; zoo gekenmerkt door hoogere hulp, dat de ongevoeligste zelfs bekennen moest: *God heeft dit gedaan!*

O! moge dan het vertrouwen, dat Hij, die zoo menigmaal nog veel nijpender onheilen van ons afgewend heeft, ook nu, op Zijnen tijd en naar Zijne wijze goedheid, ons helpen zal; moge dit vast vertrouwen onzen moed verhoogen, en onze kracht versterken, die, nu meer dan ooit, aan het lieve Vaderland geheiligd moet worden! Dwaas en redeloos ware het, terwijl de nood dreigt, in trage vadzigheid neder te zitten; zonder de kracht, die God aan onzen arm, het verstand, dat Hij aan onzen geest schonk, en de middelen, die Hij in onze hand stelde, ter bescherming en ter verdediging van het voorvaderlijke, door Hem geschonkene erf te willen aanwenden; en intusfchen op wonderen der Almagt, ter onzer redding, te durven hopen. En nog ongerijm-

der zoude het zijn, zulk eene onbetamelijke gezindheid *godsyrucht* te noemen; als of immer de verfmading van Gods bevelen, de verwaarloozing en kleinachting van Zijne weldaden en de baatzucht, die genot zonder arbeid wil, op dien ſchoonen en vereerenden naam aanspraak konde maken! Maar niets is integendeel edeler en verhevener; niets betaamt, thans vooral, meer den Nederlander, dan ijverige en werkdadige *Vaderlandsliefde*, door het onwrikbare vertrouwen op den Allerhoogſte beziel, aangevuurd en geleid. Zij vindt haar ſteunſel in het geloof aan een wijs, goedertieren en regtvaardig Wereldbeſtuur; hetwelk geen volk ooit geheel te onder liet gaan, voordat het, door ongodsdienſtigheid, zedeloosheid en ontzenuwing, rijp voor zijne ontbinding toonde te wezen; en hetwelk nimmer eener natie haar volksbeſtaan verliezen deed, zoo lang hare voortduring voor de rust en het geluk van een gedeelte der aarde bevorderlijk, en aan het Rijk der beſchaving, verlichting en waarheid dienſtbaar was. Die Liefde voor het Vaderland vertrouwt vaſtelijk, dat dezelfde, onveranderlijke Wereldregeerder, (hoe en wanneer? weten wij niet; maar eenmaal zeker) regt over onregt, getrouwheid aan eer en eed en pligt, over ontrouw, pligtverzaking en meened, zal doen zegepralen. Zij eindelijk houdt zich overtuigd, (O zalige bewustheid!) dat hare ijverige pogingen, Hem, wiens wenken en bevelen zij opvolgt, welgevallig zijn; en, door Zijne goedkeuring bekroond,

kroond, nimmer geheel vruchteloos zullen wezen. Met die gezindheid en overtuiging, vreest de reine Vaderlandsliefde geen gevaar; behoeft zij, door geene klein-geestige berekening van kanfen, tot pligtsbetrachting te worden aangemoedigd; en werkt zij, waar zij werken kan, tot heil van den geliefden, voorouderlijken grond; de uitkomst en den uitflag der zaken, kalm en gelaten, aan den Allerhoogste overgevende. Zoo hoopten onze vaders op God, en werden, zelfs in den bangsten nood, niet befchaamd! O gelukkig Nederland; indien, thans meer dan ooit, derzelver voorbeeld in hunne kinderen herleeft!

Dat voorbeeld zweefde U voor den geest; neen! het was en is diep gegrift in Uwe harten, kloekmoedige Jongelingen! die U tot vrijwillige wapendienst, voor Vaderland en Koning, hebt aangeboden. Mijn hart gloeit van verlangen, om hetgene ik aan sommigen Uwer, die mij dierbaar zijn, in het bijzonder zeide, U allen openlijk te zeggen! Betamelijk handelt Gij, daar Gij, met beteugeling der edelste geestdrift, Uwe gewone bezigheden vreedzaam hebt voortgezet; tot dat Uw Koning U riep, en Uwe dierbare Ouders of Voogden U vergunden, die roepstem
op

op te volgen. Maar nu roept U de dringende uitnoodiging van den Koning, naar het veld van eer. Nu heeft (dit mag ik van Uwe kinderlijke liefde vertrouwen) ouderlijke toestemming U in staat gesteld, om, zonder heilige betrekkingen te kwetsen, het heldhaftige verlangen van Uw hart op te volgen; ja! op deszelfs voldoening het zegel gedrukt der edelste en verhevenste pligtsbetrachting. Nu weêrhoudt U dan niets meer, om in den roem en de gevaren van Nederlands dappere Krijgslieden te deelen; en om met hen, zoo God wil, (O onsterfelijke eer!) het Vaderland te redden. Ja, nu of nooit, behoeft hetzelve den bijstand van Uw' gewapenden arm, en van Uwe beproefde burgertrouw; daar niet slechts talrijke *Brabandsche*, maar ook niet weinige, met dat moordrot vereenigde, *buitenlandsche* benden, met verbitterde woede en greetigen rooflust, ons dreigen aan te vallen; terwijl de gevolgen van het snoode verraad de geleerden onzer krijgsmagt zoo jammerlijk verdund hebben. Gij, edele Jongelingen! kondt niet dulden, dat, door Uwe traagheid en lafhartigheid, het voorvaderlijke erf, ja mischien de woningen Uwer Ouders of dierbaarste betrekkingen, aan de verwoesting en uitplundering van die barbaren blootgesteld zouden worden. Het denkbeeld was U onverdragelijk, dat de verbondene Mogendheden, die veelligt, met overleg van onzen Koning, de belangen van den Staat zullen regelen, *ons* houden zouden voor eene kudde weêr-

loo-

looze lammeren, die zich alles moeten laten welgevallen; en dus meenen, niets anders te doen te hebben, dan de onredelijke en dwingende eischen der *Brabanders*, ten onzen koste, te bevredigen en te voldoen. Gij wilt aan *Europa* toonen, dat er nog *Nederlanders* zijn, wien het bloed der vaderen door de aderen stroomt, en die dus waardig zijn, dat hunne regten geëerbiedigd worden! Zoo dacht Gij, en zult Gij blijven denken, moedige Vrijwilligers! En Gij ook deelt in die gevoelens, manhaftige leden der Schutterijen! die het bevel om, ter verdediging van het Vaderland, Uwe haardsteden te verlaten, minder als eenen opgelegden last, dan wel als eene welkome vergunning, ter wettige uitoefening van den meest vereeerenden burgerplicht, beschouwd hebt! O! konden wij naar verdienste Uwen heldenmoed roemen; en voor Uwe, zoo voorbeeldige burgertrouw, U naar waarde danken! Maar daartoe is mijne pen te zwak; mijn hart te vol. . . . De streelende goedkeuring van het geweten; en weldra (God geve het!) de erkenning van het geredde Vaderland zij Uw heerlijk loon!

Met vreugde zie ik, onder de vrijwillige Verdedigers van Nederland, zonen der aanzienlijkste geslachten; en niet weinigen die balie, studeervertrek, kantoort, schrijftafel of andere eervolle werkplaatsen, op den noodkreet van het Vaderland, verlaten hebben;

om

om derwaarts, zoodra die nood geweken zal zijn, met edele zelfvoldoening, weder te keeren. Wij weten, op hoe veel ontberingen en opofferingen, U vooral Uw heldhaftig besluit te staan komt. Maar Gij gevoeldet (O! dat allen het beseften, zoo als Gij!) dat de meer bevoorregte standen de minder aanzienlijke, naauwelijks met goed regt, althans met geene vrijmoedigheid, opwekken kunnen, om voor het Vaderland groote opofferingen te doen; als zij, die, bij deszelfs ondergang het meest verliezen zouden, niet voorgaan, maar lafhartig achterblijven. Gij houdt U te regt overtuigd, dat, zoo *Gij* de schijnbare verschooningen, van stand of bezigheid ontleend, tegen de dringende roepstem van het Vaderland mogt en wildet doen gelden; de arme daggelder of handwerker geene minder gegronde bezwaren en ontschuldigingen, van anderen aard, konde inbrengen; daar hij geenszins weet of hij, aanstonds na zijne terugkomst, zoo gereed en zoo zeker, als vóór zijnen uittocht, werk en brood zal vinden. Daarenboven; zoo *Nederland* zijnen rang en naam onder de volken, en de voortreffelijke inrigtingen, die de vruchten zijner zelfstandigheid en beschaving zijn, derven moest; (ach! hoe weinig van dit alles zouden de barbaren, zoo zij ons de wet konden stellen, overlaten!) wat zoude er dan van die nuttige en eervolle beroepen worden, door welker waardige vervulling Gij de maatschappij wenscht te dienen? Ja! als ieder zich aan de

de bescherming van den geboortegrond meende te mogen onttrekken, die een voorwendfel kon vinden, om zijn plichtverzuim te bemantelen; dan waart Gij reeds verloren, O rampzalig Nederland! Maar integendeel, roem en eer moet Gij allen hebben, Vrijwilligers van aanzienlijken en geringen stand, die U, met eendragtigen zin en mannelijken moed, ter verdediging van hetzelfde voorouderlijke erf, aangordt! Want Gij ook, Burgers en Krijgslieden van geringer stand, die, op 's Konings wenk, te wapen gesneld zijt! bekleedt in onze schatting, en in die van alle braven, een' hoogen rang; ja! veel hooger, dan de lachhartige rijk-aard, die voor de stem der eer en des Vaderlands doof is. Want het dierbaarste, dat iemand voor de heilige zaak kan opofferen, het leven zelf, schroomt Gij niet voor haar veil te geven; en wie heeft dan meerdere aanspraak op onze erkenning, dan Gij?

Vergunt het, vrijwillige Krijgslieden en Schutters! eenen landgenoot, die Uwen moed vereert, en niet zonder diepe aandoening tot U spreken kan, dat hij U den raad der wijsheid hooren doe, of liever, dat hij de wenschen der teederhartige vriendschap voor U ontboezemen moge! Zoo edel en vaderlandlievend Uw doel is; zoo ernstig zult Gij (ik weet het; en mag het immers wel, uit Uwen naam, aan uwe Ouders en bloedverwanten verzekeren?); zoo ernstig zult

zult Gij zorg dragen, om U zelven en elkander dat doel dikwijls, in al zijne reinheid en verhevenheid, voor oogen te stellen. *U zelveu en elkander*; zeg ik. Want, door vroegere betrekking en tegenwoordige wapenbroederschap, naauw aan elkander verbonden, als Gij zijt; zal de oudere en meer ervarene onder U er eene eere in stellen, om den jongeren, wien kortere ondervinding ter dienste staat, door voorbeeld en raad, tot al, dat goed en edel is, aan te moedigen, en van hetgene daarmede strijdt af te manen. Gij zult dan niet ongeduldig worden, onder de moeilijkheden van den wapenhandel; U niet ontmoedigd voelen, wanneer Gij mischien tot diensten geroepen wordt, die, hoe nuttig ook voor de goede zaak, evenwel minder schitterende zijn, en niet zoo gereede gelegenheid aanbieden, om Uwe dapperheid te doen uitblinken, als Uw mannelijk hart verlangt; en Gij zult niet slechts bij het eens, na rijp beraad, genomen besluit standvastig volharden; (daaraan te twijfelen, ware U beleedigen); maar ook, om geene bezwarenissen van het krijgsmansleven, noch om teleurstellingen, die Gij onverhoopt ondervinden mogt, noch om opofferingen, die Gij U, voor eenen tijd, getroosten moet, berouw hebben, dat Gij het Vaderland zoo veel liefde toegedragen hebt. Want bevat en vereenigt het niet alles in zich, wat U dierbaar is? Zijt Gij *Nederlanders*; dier afkomst zult Gij U waardig toonen, door afkeer van ijdele groot-

grootspraak, en onbezonnenheid in woorden of daden; door minzame goedheid jegens landgenooten; wier bescherming Uw doel is; en niet het laatst, door die krachtvolle bedaardheid, welke het sieraad van onzen landaard is, en velen onzer beroemdste helden onderscheidde. Laat, bid ik U! ook onder het gedruisch der wapenen, geen éénen dag voorbijgaan; zonder aan Uwe *Ouders* te denken, en U hunne raadgevingen te herinneren: want als Gij hen vergat, hoe zoudt Gij dan het Vaderland regt kunnen beïnvloeden of dienen? Stelt U gedurig voor, wat Uwe dierbaarste betrekkingen van U wenschen; en hoe groot hunne en Uwe vreugde wezen zal, als zij U niet slechts gezond van ligchaam, maar ook rein van hart en onbesmet van wandel, mogen wederzien! ..

Maar er ligt mij nog meer op het hart; en de teedere genegenheid, die ik sommigen Uwer, de hoogachting, die ik U allen toedraag, noopt mij om het niet te verzwijgen. Moge maar mijne bezorgdheid U niet verdrieten, of onbescheiden schijnen! Vergeet de vreedzame bestemming niet, die, na geëindigde krijgsdienst, op U wacht; hoort niet naar hen, die U van dezelve afkeerig zouden willen maken; maar stelt U dezelve dikwijls voor, als het aangename doel van Uw leven! Zoo zult Gij niet slechts, hopen wij, door vermeerderde lichaamssterkte, te lichter de vermoeijenissen kunnen doorstaan, die ook naderhand U te dragen staan; maar Gij zult die edele geestdrift, met

met welke Gij nu de wapenen opvat, tot Uw later levensberoep overbrengen; en, hebt Gij U nu gewend aan noodige ondergeschiktheid zoo wel, als aan volharding in gevaren, Uw gansche leven zal daarvan de vruchten dragen. (13) — Bereid zijt Gij, dierbare Jongelingen! om onverschrokken den snooden vijand, als hij den voet op onzen vaderlandschen bodem wagen durft, onder de oogen te zien, en hem berouw over zijne vermetelheid te doen hebben. Veel, zeer veel hopen wij van Uwen heldenmoed. Maar vergeet intusschen, daar zoo veel nieuwe verzoekingën, voor het hart gevaarlijk, U omringen, de beproefde spreuk der oude wijsheid niet: „ *Die zich zelyen overwint, is nog grooter en heldhafter, dan die steden en landen overmeestert.* ” — Volgt, zoo veel de krijgstand toelaat, naauwgezet den leefregel op, door getrouwe artsen U aangeprezen; om, bij de vermoeijenissen van den oorlog en de guurheid van den herfst- en wintertijd, Uw leven en Uwe gezondheid, die ons zoo zeer ter harte gaat, te beveiligen! Maar eerbiedigt niet minder, ja nog veel meer! den godsdienstigen en zedelijken leefregel, U voorgeschreven door het *Heilige Woord!* Dit toch, dit is het, dat
aan

(13) Vergelijk hier de krachtige en ernstige *Opwekking* van den Groninger Hoogleeraar J. F. VAN OORDT, getiteld: *Wat behooren Ouders, volgens plicht niet alleen, maar volgens het welbegrepen belang van zich zelyen en hunne kinderen, in deze dagen omtrent hunne Zonen te doen?* enz. (In de Groninger Courant, van den 11 Octob. j. l.)

aan zwakke menschen den weg aanwijst, om onverschrokkenen helden te worden. Want het leert ons onwrikbaar vertrouwen op eenen *God*, die ons gadeslaat en beschermt; die de Heer van ons leven en van onzen dood is; zonder wiens bestuur ons geenlei leed genaken, geen kogel treffen zal; ja! die het aardse leven, op Zijn bevel, omdat *Hij* het wil, veil gegeven, kan en wil vergoeden door eene *Onsterfelijkheid*, welker waarde geene duizend levens, in Zijne dienst opgeofferd, kunnen evenaren!... (14)

Maar vergeeft het, O edele Vrijwilligers en Schutters! aan mijne bezorgdheid en toegenegenheid, dat ik U aanpreek, wat Uw eigen geweten U zegt; wat Gij elkander dikwijls herinneren zult; en wat de wijze raad van beminde Ouders, Voogden, Bloedverwanten en Leermeesters, met onvergetelijken ernst en nadruk, in het plegtige afscheidsuur, of met brieven, door tranen der teederste liefde bevoogtigd, U op het hart drukte!

Ja, Vaders en Moeders en eerwaardige Vrienden van onze vrijwillige Krijgslieden! ik weet het; mijn mond heeft uitgedrukt, wat Uw hart veel levendiger, dan ik

(14) Waardig om thans herlezen te worden, is de *Christelijke opwekking tot heldenmoed, in eene leerrede over Lukas IX. vs. 24*; door den Hoogl. VAN DER PALM. (*Verhandelingen, Redevoeringen, en losse Geschriften, D. II. pl. 297* volg.).

ik het ontboezemen kan, gevoelt en wenscht. U bij zonder, teêrhartige Ouders! kan Nederland niet dankbaar genoeg zijn, dat Gij het dierbaarste, dat Gij hadt, de hoop van Uw' ouderdom, de steunen van Uw geslacht, aan het, om bescherming zuchtendê Vaderland, niet onthouden hebt. Dat offer, hoe groot ook, berouwe niemand Uwer! want het is een offer aan *God*, die vaderlandsliefde den redelijken mensch in het hart plantte, en haar, door den voor gang van zijnen Zoon, heiligde; aan *God*, die ons dit goede land ter woonplaats en ter erve schonk, en het ons, door duizende, in hetzelfde van onze vaderen en ons genotene weldaden, boven alle landen der wereld, dierbaar maakte; ja een offer aan *God*, welke zelf die geestdrift bij Uwe dierbaren ontvonen deed..... O troostvolle overtuiging, bij de bekommring der ouderlijke liefde! Want zij, zij boezemt de ontwijfelbare hope in, dat de vurige gebeden, die Gij, vergezeld van liefdevolle vermaningen, voor Uwe zonen opzendt tot den Vader der lichten, Hem zelve welgevallig zijn; en van Hem, zoo veel Zijne wijze goedheid toelaat, met de gunstrijkste verhooring bekroond zullen worden!.... Dat kunt Gij, o Nederlandsche Vaders en Moeders! zelve naauwelijks vuriger wenschen, dan mijn hart het U toebidt!....

Vaderlandsche Jongelingen! wat wij aan de vrijwillige Krijgslieden en Schutters zeiden, strekte niet slechts, om hun den lof te geven, op welken zij de regtmatigste aanspraak hebben; maar ook om velen Uwer (O! mogte ik zoo gelukkig wezen!) ter navolging van hun voorbeeld aan te prikkelen. Niet, dat ik mij een onbescheiden, veel min een ongunstig oordeel over de redenen, die sommigen terughielden, veroorloven wil. Want niet weinigen Uwer zijn, hunnes ondanks, achtergebleven, om den wensch van geliefde Ouderen niet te wederstreven; of wel, omdat ligchaams zwakheid, of geheel bijzondere huiselijke omstandigheden, of andere, door de warmste vaderlandsliefde gebillijkt redenen hun verboden te doen, wat het hart verlangde. Onder dezen hebben velen, in vereeniging met Mannen van rijpere jaren, zich tot de, minder schitterende, maar zeer verdienstelijke taak aangeboden en verbonden, om, als de nood het vordert, ter krachtdadige handhaving der *sedelijke* of *plaatselijke* rust mede te werken. Een aanbod en voornemen, zoo geschikt, om, ook na het uittrekken der Schutterijen, aan de goeden gerustheid, vreeze aan de kwaadwilligen, in te boezemen; dat het niet slechts grooten lof, maar vooral ijverige aanmoediging en navolging waardig is.

Maar Gij, Jongelingen! die door geene redenen, van Uw geweten goedgekeurd, door geen' gebieden- den drang der omstandigheden, door geene ouder-

lij-

lijke stem, wordt teruggehouden; waarlijk Gij móet en moogt niet langer doof blijven voor des Konings oproeping: „ *Welaan! te wapen! op de dringende* „ *bede van Uwen Vorst. Te wapen! voor de zaak* „ *van orde en van regt. Te wapen! onder ootmoedig* „ *opzien tot God, die Nederland en Oranje zoo* „ *dikwerf uit de grootste gevaren heeft gered.*” (13) Indien deze, zoo dringende oproeping van den Koning zelven, en het roemrijke voorbeeld van duizenden, indien vooral de hoog geklommen nood van Uw^g geboortegrond, U geheel onderschillig liet; ach! wat hope konde ik dan voeden, dat mijne zwakke stem U verwarmen en ontvonken zal?..... Maar neen! ik wil U niet beleedigen. Gij behoort niet onder die kleingeestigen, wien de ramp van Nederland geheel niet ter harte gaat; of die zelfs met de pogingen om het te verdedigen, omdat dezelve onvolmaakt zijn, laaghartig den spot durven drijven. Dezen verdienen onze aandacht niet; en moeten aan de verwijtingen van hun eigen geweten, en aan de regtmatige verachting hunner landgenooten overgelaten worden! — Doch Gij, beter gezinde, brave Jongelingen! blijft veelligt nog aarzelen, omdat Gij meendet, dat het gewigt der zaak rijpere overpeinzing vorderde; of omdat Gij niet zoo ligt besluiten kondet, om Uwe gewone bezigheden met het gedruisch der

(15) *Koninkl. procl.*, in de *Staats-courant*, van den 7 Octob. j. 1.

der wapenen te verwisselen. Verre zij het van mij, U tot eenige ligtvaardigheid te willen verleiden; of Uwe gehechtheid aan het, eenmaal wel gekozene beroep te willen laken. Veeleer raden wij U dringend aan, om ijlings tot hetzelfde weder te keeren; zoo dra die, geheel *buitengewone* tijd voorbij is, die *buitengewone* besluiten en handelingen vordert. Maar nu moet Gij, zonder een' oogenblik langer beraad of uitstel, U aangorden, om te doen, wat, thans meer dan ooit, dringt; wat nog gedaan, maar, nu verzuimd, eerlang niet meer hersteld kan worden. Nog is het niet geheel te laat; het Vaderland in groot gevaar, maar niet verloren. Nog zijn de roofzieke plunderbenden niet in het hart des Lands doorgedrongen, om de gruweltooneelen, te *Bodegraven* en *Zwanmerdam*, in 1672, en te *Woerden*, in 1813, aangerigt, te vernieuwen (16). Nog vermeerdert ieder, trouwhartig gewapende burgerarm, de kracht en waardigheid, de uit- en inwendige veiligheid van den fel geteisterden Staat. Nog wacht U, bij onverwijde pligtsbetrachting, de goedkeuring van alle braven, en bovenal van Uw eigen geweten!.....

Jon-

(16) Deze vergelijking zal geene regtvaardiging behoeven; als wij bedenken, dat, *eenideels*, gansche zwermen van hongerige, roofzieke *Franschen* België overstromen; en dat, *anderdeels*, *Brabandsche* soldaten, in *Fransche* dienst, een schandelijk aandeel namen aan de plundering van *Woerden*.

Jongelingen! ik beoordeel niemands hart of omstandigheden. Maar dringend smeeken mag en moet ik U, om zelve, thans, meer dan ooit, ernstig te overwegen, hoe Gij het bitterste zelfverwijt en nabrouw ontgaan zult, zoo Gij het Vaderland, waaraan Gij alles verschuldigd zijt, in zijnen bangen nood, ongholpen en onverdedigd laat?

Het bedrukte hart schept adem; als wij niet slechts eene schare edelaardige Jongelingen te wapen snellen, maar hen ook door niet weinige *Mannen* van rijpere jaren, en niet minder kloeken heldenzin, aanvoeren of vergezellen zien. Die waardige Vaderlanders toonen te weten en te gevoelen, dat, thans meer dan ooit, allen, die een mannelijk hart in den boezem dragen, kracht en moed aan den dag behooren te leggen, met vertrouwen op God alleen! In dien uitnemenden lof deelen niet slechts die kloekhartige Nederlanders, die zich aan het hoofd van bijzondere, met des Konings goedkeuring opgerigte, krijgsbenden, of wel van de uittrekkende Schutterijen plaatsen, en onder derzelver gelederen rangschikken; — maar die verplichting heeft het zuchtende Vaderland ook aan U, manhaftige, oude *Krijgsoversten*, *Officieren* en *Soldaten*! die edelmoedig Uwe eervolle rust opoffert, om hetzelfde met Uwe kunde, ervaring en dapperheid,

heid, te lande of ter zee, te dienen. Mogten alle voormalige Krijgslieden, die nog oorlogskennis in hun hoofd, of kracht in hunnen arm hebben, en wier gezondheid en levensperk het eenigzins toelaat, zich, in dezen dringenden nood, door denzelfden heldhaftigen geest bezielde voelen! Dien wensch kan ik zoo krachtig niet uitdrukken, als het hooge belang der zaak verdient en eischt! Want ieder geoefend Krijgsmann, die zich aanstonds met den vijand kan meten, is, in deze oogenblikken van bang gevaar, eene onwaardeerbare bezitting voor het Vaderland. Hij bewijst, door zich, ter afwering van den vijand, aan te bieden, ons allen eene dienst, die niet te hoog gewaardeerd kan worden. Hoort het! hoort het allen, die Nederland lief hebt! Maar hoort het vooral, oude Krijgslieden zelve, van alle rangen en wapenen! Voelt Gij U niet in edele gramschap ontfoken; als Gij verneemt, hoe barbaarsch en ontmenscht de muitelingen, nu weder te *Antwerpen*, een aantal Uwer Krijgsmakkers mishandeld en vermoord hebben? Mij dunk, ik zie bij velen Uwer, op het bericht van die verraderlijke gruwelen, het vorige krijgsmansvuur herleven! Ik hoor U uitroepen: „ Rusten wil en kan ik niet, voordat ook ik „ dat, zoo onwaardig vergotene heldenbloed heb „ helpen wreken; voordat ik aan het Leger dat „ nieuw geledene verlies, zoo veel ik kan, door mijn „ nen arm en mijne ervaring vergoed heb!”

Vermogende Ingezetenen, die U gaarne opofferingen voor den dierbaren geboortegrond getroosten wilt! laat U toch geene moeite te groot zijn, om voormalige krijgslieden, die, na geëindigde dienstjaren, eervol ontslagen zijn, op te wekken, aan te moedigen, en door alle doelmatige middelen over te halen, om zich zoo lang de tegenwoordige nood het vordert, op nieuw onder de vaandelen van den Staat te scharen. Wij bid den U! zoekt hen op; doet hunne eerzucht ontwaken; komt hunne bezwaren te gemoet; en rust niet, voordat Gij hen bewogen hebt, om, onder hun voormalig wapen, nogmaals voor korten tijd, hunnen geoefenden arm, ter verdediging der heilige zaak te leenen. Niets, niets is er, waardoor Gij den wensch van alle braven meer bevorderen; het Vaderland grootere dienst bewijzen kunt. Want spoedig, spoedig moet het Leger, door slag op slag geteisterd, door verraderlijken afval al kleiner en kleiner geworden, versterking ontvangen, of zijn heldenmoed moet voor de overmagt bezwijken! Mogt dan toch, in alle steden en dorpen van ons land, de overtuiging aangekweekt worden en ingang vinden: „Thans meer dan ooit, is het een „tijd, dat geen braaf, oud Officier of Soldaat of „Zeeman, die nog vechten kan, bij zijne haardstede „blijven moet!”

Zoo dringend, ja! zoo heilig als, thans meer dan ooit, de pligt is der *verdediging* van het erfdeel onzer vaders; zoo velerlei en menigvuldig zijn de middelen, waardoor dezelve kan en moet bevorderd, aangemoedigd en ondersteund worden. O! mogt maar ieder, met trouwhartigen burgerzin, die gave op het altaar des Vaderlands brengen, welker aanbieding hem zijne bijzondere omstandigheden toelaten, en zijn geweten aanprijst! Gelukkig, dat wij niet behoeven aan te wijzen, op hoe velerlei wijze, dit gedaan kan worden. Want allerlei bewijzen van warme belangstelling in 's Lands verdediging, die ons oog aanschouwt, roepen ons ter navolging op. *Hier* zien wij, in verschillende steden en dorpen, veler vereenigde, of anderer afzonderlijke zorg voor de huisgezinnen der Vrijwilligers en Schutters; die, daar zij, aan de algemeene belangen, hunne eigene opofferden, billijk vertrouwen mogen, dat hunne vrouwen en kinderen eene ruime plaats in de pligtmatige mededeelzaamheid der landgenooten vinden zullen. — *Ginds* verblijdt ons de algemeene bereidvaardigheid, om de pogingen te onderschragen van het *Genootschap*, dat thans vooral op aller medewerking rekenen mag, *ter aanmoediging en ondersteuning van de gewapende dienst in de Nederlanden*. Zoo toonen de goede Ingezeten levendig te gevoelen, hoe veel verpligting zij aan de dapperen hebben, die op het veld van eer gewond werden; en wat zij aan de weduwen en kin-

kinderen van hen, die voor onze regtvaardige zaak het leven opofferden, verschuldigd zijn. Ja! zoo algemeen is dit gevoel, dat niet slechts vele echt *Nederlandsche* vrouwen en dochteren, door de bezorging, of zelfs door de eigenhandige vervaardiging, van verschillende hospitaal-behoeften, de smarten der gekwetsten zoeken te leenigen; maar dat wij, tot een dergelijk menschlievend doel, ook niet weinige kinderen, door waardige Onderwijzers aangemoedigd, volvaardig hunne spaarpenningen zien opofferen. *Elders* zien wij door steden, die Hollands naam vereeren, of door burgers, nog aanzienlijker door hunne edelaardige gezindheid, dan door hunne bezittingen, verschillende wapenen en oorlogsbehoeften, of andere geschenken ter vermeerdering van onze verdedigings-middelen, aanbieden. Dus poogt reine Vaderlandsliefde, zoo veel mogelijk, aan Nederland te vergoeden, wat geen wettige oorlog het ontnam, maar wat het zich, door het vuigste verraad, laaghartig ontstolen zag. — Eindelijk, hoe veel voortreffelijke Redenaars, Dichters en Schrijvers, eerwaardig door hun ambt, of beroemd om hunne talenten, zien wij hunne welsprekendheid, hun dichterlijk vuur en hunnen invloed bij de natie, ter opwekking van kracht en moed, met vertrouwen op God alleen, heerlijk dienstbaar maken! (17)

Doch

(17) Nooit zag ook het *Schouwtooneel* schoonere gelegenheid zich aangeboden, dan thans, om te toonen, wat het ver-

Doch wij kunnen niet alles vermelden, waardoor ontelbaar vele regtschapene Landgenooten, tot de verdediging onzer haardsteden, zoeken mede te werken. Intusfchen, veel moge daaronder zijn, dat ons oog ontsnapt; ja dat niemands opmerking tot zich trekt. *God* zelf ziet, met goedkeuring, iedere poging, hoe gering ook, om het Vaderland bij te staan, die, uit dankbaarheid voor Zijne weldaden voortgevloeid, in gehoorzaamheid aan Zijn bevel, te werk gesteld wordt. En dan alleen mogen wij, in den bangen tijd, die zoo veel andere uitzigten te leur stelde, met grond vertrouwen op Zijne gunstrijke en onwaardeerbare bescherming, en aan dezelve al wat ons dierbaar is, gerustelijk opdragen; wanneer wij doen, wat wij vermogen, om, jegens Vaderland en medeburgers, zulke gezindheden aan den dag te leggen, als Hij zelf ons, door de stem van ons geweten, voorschrijft. Moge die heilige stem, niet de bedriegelijke inblazing der kortzigtige en laaghartige baatzucht of onverschilligheid, door ons allen opgevolgd worden; dan zal niemand zijne bijdrage, van wat aard, ook terughouden, omdat zij te gering zij; niemand

vermoge, ter opwekking van den nationalen geest; ter aanvuring van den vaderlandschen moed; en ter aankweeking van zulke gezindheden, als, thans meer dan ooit, aan ieder' burger eigen moeten zijn. — Achterswaardige Dichters en Bestuurders der Nederlandsche Schouwburgen! hoort, O! hoort allen dit woord!

mand zich, door anderer traagheid, verschoond achten; niemand zijn vernuft scherpen, ter ontduiking van den heiligen burgerpligt; maar ieder er zijne eer in stellen, dat ook aan hem het Vaderland iets te danken moge hebben. Maar waartoe meer gezegd ter aanprijzing van iets, dat ons, al schreef geen pligt het voor, evenwel door de zorg voor onze eigene bezittingen en huisgezinnen, ten sterkste zoude aanbevolen worden? Immers, thans meer dan ooit, dierbare Landgenooten! kunnen wij het elkander niet te ernstig herinneren, dat de verdediging van Nederland de verdediging is van *ons zelyen* en *onze kinderen*. Want wierde hetzelfde geheel de prooi der vijanden; dan zoude de *Franfche* tirannij, die wij doorgeworsteld zijn, ligt en verdragelijk geacht moeten worden, in vergelyking van deze *Brabandsche* overheersching!

Doch wie kan van de verdediging des Vaderlands spreken, zonder van den lof te gewagen, door het *Noord-Nederlandsche Leger*, in deze hagchelijke dagen, verworven? Wijden wij dan warme tranen aan de nagedachtenis van zoo vele braven, met wier bloed de grond van het ondankbare België besproeid werd; en laat hunne nageblevenen de vruchten onzer erkentelijkheid smaken! O! moge de godsdienst zachten balssem storten in het diep gewonde hart van
al-

allen, die den dood van onvergetelijke Echtgenooten of Bloedverwanten beweenen! (18)

Waarlijk, Landgenooten! als wij niet, even dwaas als onbillijk, naar de uitkomst de daden beoordeelen; dan moeten wij aan de trouw en dapperheid door ons Leger, bij zoo vele teleurstelling en rampen, betoond, hoogen lof toekennen. Gemakkelijk is het voor den krijgsman, moed aan den dag te leggen, als hij van de eene overwinning tot de andere kan voortsnellen. Maar kloekhartig te blijven, als alles ontmoedigt; aan eed en trouw onwankelbaar vast te houden, als de ontrouw ons niet slechts van nabij omgeeft, maar zelfs geene pogingen spaart, om ons mede te slepen; in den standvastigen strijd voor Vorst en Land te volharden, als der vijanden overmagt den grootsten heldenmoed zelfs naauwelijks vergunt, eenige laauweren te plukken; zie daar! uitstekende en verhevene krijgsmansdeugd. En dit, dit is het beeld, Noord-Nederlandsche Legerhoofden en Krijgslieden! van den, boven allen lof verheven' kamp tegen de meineedige multelingen, dien Gij reeds, zoo vele weken lang, onvermoeid hebt volgehouden! — Nederlanders! laat ons, onder alles, wat ons hart met weedom vervult, niet vergeten, welk eenen dank wij, aan God bovenal schuldig zijn, die
aan

(18) Mogt ik mijn hart opvolgen; zoo zoude ik alles herhalen, wat ik elders, (t. a. p. bl. 45) met een bewogen gemoed, aan deze treurenden gezegd heb.

aan onze Verdedigers die getrouwheid en dapperheid gegeven heeft. Maar daarvoor ontvang ook het Leger zelf de, meer dan verdiende dankzegging van het erkentelijke Vaderland! Ja! spoedig volg U, O heldhaftige Krijgslieden van alle rangen! de eere en de onderscheiding, die Gij U, door uitstekende daden, welke ook derzelver uitflag ware, hebt waardig gemaakt! (19) Ook nu, doe geen onverhoopte tegenspoed iemand Uwer versagen, of het hart verliezen; maar ontvonke veeleer Uwe standvastigheid den moed der jeugdige Vrijwilligers en Soldaten! En geve de regtvaardige Opperbestuurder der volkeren, op wien alleen wij vertrouwen, dat eenmaal Uwe dapperheid over der muiteren laaghartigheid, Uwe standvastigheid over hunne dolzinnigheid, Uwe trouwe heldenmoed over hun verraad moge zegepralen!

Thans,

(19) Hoe wenschelijk ware het, dat wij de uitmuntende blijken van trouw en moed, in de hagchelijkste oogenblikken, door gedeelten van het Leger, of bijzondere Krijgslieden betoond, meer omstandig en volledig, in de *Staats-Courant* vermeld mogten zien! Kan dit niet aanstonds geschieden; ook later, zoude de natie met overgroote belangstelling het vernemen; en daarvoor, des noods, wel sommige buitenlandsche berigten willen opofferen. Och! men meene toch, *binnen 's lands*, niet, dat wij *Noord-Nederlanders* zoo koel en onverschillig zijn, als men, *buiten 's lands*, zegt!

*Thans, meer dan ooit, verbindt de Eendragt voor-
 al alle Noord-Nederlanders!* Wél moge hij varen,
 en op 's Hemels bescherming hopen, die haar aan-
 prijst en bevordert! Maar van alle uitzigt op de gunst
 van den God des vredes moet ieder afstaan, die haar
 tegenwerkt of verstoort. — Zonder eendragt, geene
 kracht, geen moed, geen heil voor het Vaderland!
 Dat leert Uwe geschiedenis, o Nederland! met gloei-
 jend schrift! Door *tweedragt* werden, in de zestien-
 de eeuw, de *zeventien gewesten* eerst, hoe langs
 zoo meer, verzwakt; eindelijk geheel van één gere-
 ten. Door haar, werden de allerzwaarste rampen
 voor ons oude Gemeenebest geboren; en, zoo dik-
 wijls het aan den rand van den ondergang gebragt is,
 waart Gij, o verderfelijke Burgertwist! de onzalige
 moeder van deszelfs meest beklagenswaardige jamme-
 ren. Wat anders, dan inlandsche verdeeldheid, baan-
 de aan de Franschen, ten jare 1795, den weg naar
 ons Land, en deed ons vervolgens door die zee van
 rampen overstelpen, in welke eindelijk ons volksbe-
 staan verzwolgen werd? — Sla met weemoed het
 oog, O Landgenoot! op het Koninkrijk, dat, nog on-
 langs, uit *al de Nederlanden* was zamengesteld. Wel-
 vaart en bloei had het; zoo lang er ten minste nog een
 schijnbare zweem van eendragt was overgebleven.
 Maar nu is het een gebouw gelijk, waarvan de eene
 muur na den anderen instort. Dat hebt Gij gedaan,
 O Tweedragt! aan een vuur gelijk, dat lang, onder
 de

de asch bedolven, gesmeuld heeft; van tijd tot tijd al heviger opblakert; en eindelijk in lichte laaije vlam ontbrandt, die alles verflindt!

De *Belgiërs* hebben wij, ach! zoo kort geleden! gesmeekt, om zich met ons, tot behoud van het, toen nog gemeenschappelijke Vaderland, eendragtig te vereenigen. (20) Vruchteloos! Zij hebben de lessen der ondervinding versmaad; en plukken reeds de wrange en bittere vruchten van hunne dwaasheid. Maar U, aan welke ik zoo veel naauwer verbonden ben, U, die ik thans nog *Landgenooten* noemen mag, U, *Noord-Nederlanders!* moet ik bidden, om het oor te openen voor de krachtige leeringen der geschiedenis, en door geenerlei tweedragt Uwe rampen onherstelbaar te maken!

Onder de jonheilen, die wij aan de *Brabanders* te wijten hebben, reken ik het geen der geringste, dat hunne opruijing, reeds vóór het uitbreken der jongste onlusten, hier en daar eene zoo groote verwijdering tusschen Christenen van verschillende godsdienstbelijdenis ontstaan deed, als wij, sinds jaren, niet gekend hadden. Maar nog veel zwaarder leed konden ons *thans* de mitelingen toebrengen, als het hun gelukte, onder ons de toorts van godsdienstige verdeeldheid te werpen, en daardoor onze verzwakte krachten nog meer te verlammen. O! moge toch, O dierbare Medeburgers!

(20) T. a. p. bl. 15 en elders.

gers! Uw gezond verstand; of liever, moge die zachtmoedige wijsheid, die van boven is, U behoeden, van in dien, zoo listig gespannen' strik te vallen! Niet, dat ik iemand onverschilligheid omtrent zijne belijdenis inboezemen, of hem derzelve bescheidene verdediging ontraden wil. Ik zelf waardeer de mijne, boven al het goud der aarde! Maar als burgers althans, moeten wij ons, door de liefde tot hetzelfde Vaderland, ten naauwste vereenigd achten, en tot deszelfs bescherming, als een eenig man, samenwerken. Gij *Roomsche* en *Onroomsche* Landgenooten! die hetzelfde *Kruis* als het teeken en onderpand des levens eerbiedigt, hebt dezelfde vijanden te bestrijden, die U met den ondergang bedreigen. Niemand meene toch, dat de snoode overheerchers van België de *Protestanten* begunstigen; omdat de *Brabandsche* omwenteling eenigzins eene dochter van de *Fransche* is, en deze laatste tegen de R. K. Kerk eene, niet gunstige gezindheid aan den dag legt; of omdat de *POTTER*, het hoofd der oproerlingen, den Paus, met grooten overmoed, heeft aangevallen. Maar even min denke ook iemand, voor de *Roomsche* Kerk van de *Brabanders* eenig heil te mogen verwachten; omdat de meerderheid van hen aan dezelve is toegedaan. *Weg met de Hollanders!* dit is de kreet, alom in België aangeheven, tegen allen, zonder onderscheid van godsdienst, die met ons denzelfden geboortegrond hadden. Dien haat ondervindt Gij inzonderheid, brave Holland-

landfche Officieren van beide geloofsbelijdenissen, die, om Uwe trouw aan hetzelfde Vaderland, in dezelfde gevangenisfen, te Brusfel en elders, zijt opgesloten! — Roomfchen en Onroomfchen! wat er ook van *België* worde; *Uwe* kinderen en kindskinderen althans zullen in hetzelfde oude Nederland te zamen wonen; als burgers, hetzelfde lot met elkander te deelen hebben; en wederzijds elkanders welwillendheid en hulp niet kunnen ontberen. Laat ons dan toch nimmer, door onze belangen van één te fcheiden, hun het noodlottigfte voorbeeld geven, en de rampzaligfte toekomst bereiden!

Roept en dringt ons alles, om onderlinge eendragt aan te kweeken; niet minder hoogen prijs moeten wij, thans meer dan ooit, ftellen op de opregte *zaamenftemming* tusschen het *Bewind* en de *Ingezetenen*. Want daardoor eerst ontftaat, bij Regenten en Burgers beiden, die kracht en moed, welke zelfs eener groote overmagt ontzag moet inboezamen. Geloofd zij dan God, dat die band nu naauwer is, dan hij fints jaren was, of wezen konde! Dank verdienen zij allen, die, met even groote bereidvaardigheid als edelmoedigheid, de heilzame bedoelingen der hooge Regering zoeken te ondersteunen. Mogten wij straks de hulde van het Vaderland hun toebrengen, die, door

ver-

verschillende middelen, de *verdediging* van onzen dierbaren grond, zoeken te bevorderen; in diezelfde eere deelen vele waardige, vaderlandfche Mannen en Vrouwen, welke, door geschenken van anderen aard, die 's Rijks uitgeputte geldmiddelen onderschragen, al hunne Landgenooten grootelijks aan zich verpligten. Wie het, zonder aandoening en blijdschap, aanschouwen kan, dat de blijken dier edele geestdrift zich, van dag tot dag, vermenigvuldigen; hem achten wij den naam van *Nederlander* onwaardig! Maar wie, bij de aanschouwing van zulke lofwaardige voorbeelden, zich zelven ernstig afvraagt: *Zoude ik ook, zonder benadeeling van mijne huisfelijke belangen, niet iets ten minste voor het Vaderland kunnen afzonderen?* en dan ijlings, wat zijn vermogen toelaat, en zijn hart gebiedt, der heilige zaak ten offer brengt: — hij verdient een ware vriend van Koning en Volk genoemd, en onder de weldoeners van zijn Land gerangschikt te worden!

Ja, Nederlanders! versterkt, thans meer dan ooit, den band, die den Troon en de Natie verbindt. Het onheil, dat ons gezamenlijk drukt, make die vereeniging nauwer en hartelijker, dan immer de voorspoed doen konde. Landgenooten! over welke maatregelen ook van het Bewind Gij meent U te mogen beklagen; wijt het niet aan onzen goeden en eerbiedwaardigen Koning, zoo Gij minder gelukkig geweest zijt, dan Gij wenschtet. Vergeet het nooit, wat Hij,

ten

ten jare 1813, met eigen lijfsgevaar, deed en waagde, om Uw volksbestaan en Uwe vrijheid te herstellen; met hoe veel wijsheid en edelmoedigheid, Hij de bron Uwer oude, inwendige twisten voor altijd toefloot; ja! hoe Hij steeds aan de Vorsten van Europa het voorbeeld gaf, van de getrouwste gehechtheid aan de, eens bezworene *Grondwet*, en van die gevoelens en gezindheden; welke, als zij alle Koningen en alle onderdanen bezielde, het geluk der natiën verzekeren zouden.

Wat mogen wij niet van waardige Raadslieden van zulk eenen Vorst verwachten, die daarbij op de ondersteuning van een Volk mogen rekenen, zoo als het getrouwe Nederland zich thans betoont? Dit voorzeker, dat zij, op het, nu gelukkig ingeslagene pad van kracht en moed, waarop de Natie hen zoo rustig vergezelt, haar verder standvastig zullen voorgeaan. Want elke wederkeering tot een stelsel, dat, zoo God het niet verhoed had, den ondergang van het gansche Vaderland had kunnen met zich slepen, zoude, thans meer dan ooit, verderfelijk zijn. Zelfs schijnbare toegevendheid omtrent de ondankbare muitelingen, de schaduw zelfs van beschroomdheid om hen te vertoornen, zoude hunne ongehoorde stoutmoedigheid nog hooger doen rijzen; en, in dezelfde mate, het hart van hen, die toonen alles voor Koning en Vaderland veil te hebben, ontmoedigen en neder slaan. Ja, indien ooit eene natie zich de *hoogachting* van ha-

hare Regenten heeft waardig gemaakt; zoo verwerft zich thans Nederland op dezelve de regtmstigste aanspraak. Die hoogachting U, Landgenooten! door het Bewind toegedragen, zult Gij dan ook, bij gepaste gelegenheid, in de staats-stukken zien doorstralen. Zij zal den, vroeger zoo slaauwen en ontmoedigenden toon van het *Dagblad der Regering* bezielen. Niet minder zal zij in de vermindering van *noodeloze* geheimhouding blijkbaar zijn. IJverige pogingen, om ook buiten 's lands aan de, zoo schandelijk gelasterde Noord-Nederlanders regt te doen wedervaren, zullen hare vruchten wezen. En de bezorgdheid eindelijk, voor de bewaring der gezondheid van hen, die het leven voor den Staat veil hebben, zal van diezelfde hoogachting voor de Ingezeten den het heilrijke uitvloeisel zijn. — Door dit alles moge tusschen Vorst en Burgers eene zedelijke vereeniging bevestigd worden, die het bloeiendste Rijk versterkt; maar voor ons deerlijk geschiokt Vaderland, thans meer dan ooit, onontbeerlijk is!

Misfchien, Landgenoot! leest Gij dit woord, als reeds weder de snelle vaart der gebeurtenissen eene, eenigzins anders gewijzigde beschouwing van sommige zaken vorderen zal. Maar moge ook die wending van ons lot minder gunstig zijn, dan wij wenschen; zij ma-

ke ons niet moedeloos! Want nog onlangs zagen wij, hoe onverwacht, uit den stikdonkeren nacht, de morgenschemering der hope kan ontstaan. (21) Of, lacht U dan helderder toekomst aan; dat uitzigt doe U niet insluimeren, noch zelfs de inspanning Uwer krachten verslappen! Want hoe schielijk volgde op het bericht van *Brusfels* val, ramp op ramp, die ons trof! Zoo make ons geen tegenspoed wanhopig; geen voorspoed zorgeloos! En wanneer eenmaal onze nakomelingen, als wij ter ruste gegaan zijn, het getrouwe verhaal van onzen tegenwoordigen druk en deszelfs uitkomst lezen zullen; zoo moge het flot dier geschiedenis luiden :

„ Toen, meer dan ooit, betoonden onze vaders
 „ moed en kracht, met vertrouwen op God alleen!
 „ En dat vertrouwen heeft hen niet beschaamd!”

Gefchreyen, Donderdag, den 4 November 1830.

(21) Den 6den October j. l. vernam men, door de *Staats-courant*, de verplaatfing der Belgifche Ministers naar Antwerpen, en derzelver vervanging door voortreffelijke *Nederlanders*. Juist eene week vroeger had men, in hetzelfde dagblad, den aftogt van het leger uit *Brusfel*, en daarop ieder dag nieuwe treurmaren, aangekondigd gevonden.